

Władysław Magnuszewski

Instytut Filologii Polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze

Biuletyn Polonistyczny 19/3 (61), 1-9

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT BADAŃ LITERACKICH

BIULETYN
POLONISTYCZNY
KWARTALNIK

Rok XIX

Wrzesień 1976

Zeszyt 3 (61)

Z DZIAŁALNOŚCI
PLACÓWEK POLONISTYCZNYCH
W XXX-LECIU PRL

INSTYTUT FILOLOGII POLSKIEJ
WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ
W ZIELONEJ GÓRZE

Filologia polska dopiero od niedawna rozwija się jako jeden z kierunków Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze. W pewnym stopniu istnienie jej łączy się jednak z historią wcześniejszych uczelni o niepełnych prawach akademickich, tj. prosperującego w ciągu kilkunastu lat Studium Nauczycielskiego i powołanej do życia w 1971 r. Wyższej Szkoły Nauczycielskiej¹.

Po dwu latach egzystencji WSN jako jedna z pierwszych w kraju wśród innych takich szkół uzyskała status Wyższej Szkoły Pedagogicznej², podobnie jak jej poprzedniczki zajmując zespół budynków z siedzibą rektoratu przy placu Słowiańskim 6.

WSP jest pierwszą w dziejach Ziemi Lubuskiej uczelnią akademicką o profilu humanistycznym, szczególnej wagi nabiera tu więc istnienie filologii polskiej. Jej początki były bardzo skromne: powołana do życia w r. 1971 – obok dwu innych kierunków ówczesnego Wydziału Humanistycznego WSN – nosiła według przyjętej nomenklatury nazwę: Zakład Filologii Polskiej, i zajmowała pierwotnie zaledwie trzy pomieszczenia dydaktyczne, trzy pokoiki dla pracowników i jedno pomieszczenie na podręczną bibliotekę.

Nieliczna też była kadra Zakładu, rekrutująca się jednak spośród pracowników o wysokim przeważnie stopniu doświadczenia pedagogicznego. Specjalności literackie reprezentowali przybyli z różnych środowisk: dr Lech Ludorowski (st. wykładowca), dr Władysław Magnuszewski (adiunkt), dr Szymon Molenda (adiunkt) i mgr Maria Januszewicz (asystent-stażysta); językoznawstwo zaś – dr Stanisław Kania (adiunkt) i mgr Leonard Mirecki (wykładowca). Na godzinach zleconych zatrudniono aktora dyplomowanego Zdzisława Giżejewskiego (kultura żywego słowa). Kierownikiem Zakładu został dr L. Ludorowski, mianowany niebawem docentem.

Z początkiem roku akad. 1972/73, gdy istniał już I i II rok filologii polskiej i uruchomiono zaoczne studia zawodowe dla nauczycieli polonistów – absolwentów SN³ – zatrudnieni zostali nowi pracownicy naukowo-dydaktyczni: dr Mieczysław Łojek (st. wykładowca i prodziekan Wydziału Humanistycznego), korzystający z urlopu naukowego (w poprzednim roku), dr Jerzy Brzeziński (adiunkt), mgr Halina Milanowska (st. asystent), mgr Janusz Skuczyński (asystent-stażysta) i bibliotekarka⁴.

Kolejny rok akademicki (1973/74) był, jak już wspomniano, przełomowy dla rozwoju polonistyki zielonogórskiej. Podniesienie dotychczasowej WSN do rangi Wyższej Szkoły Pedagogicznej zadecydowało o zmianie struktury studiów filologicznych, umożliwiając w perspektywie prowadzenie seminariów magisterskich. Do egzaminu wstępnego na pierwszy rok stacjonarnych studiów magisterskich zgłosiła się też większa niż dotąd liczba kandydatów, spośród których przyjęto 58. Drugi rok WSN-owski liczył 62 studentów, a trzeci – 45. Na pierwszym roku zaocznych studiów magisterskich znalazło się 109 nauczycieli, na zaocznych studiach zawodowych (kontynuacja programu WSN) – 63. Zatrudniono w Za-

kładzie mgra Jerzego Oleksińskiego (wykładowca) i mgr Annę Świrek (asystent-stażysta) oraz sześciu pracowników na godzinach zleconych: dra Jana Muszyńskiego, mgr Czesławę Łuniewicz, aktora dyplomowanego Ludwinę Nowicką, mgra Franciszka Pilarczyka, mgr Danutę Saniewską i mgr Stefanię Sulisławską. Z końcem ubiegłego roku akad. odszedł do Kalisza dr Sz. Molenda. O trzech zwiększyła się liczba docentów (doc. dr W. Magnuszewski, doc. dr M. Łojek, doc. dr S. Kania). Awans na starszego wykładowcę otrzymał mgr L. Mirecki.

Rok akad. 1974/75 przyniósł dalsze korzystne zmiany⁵: filologia polska znalazła pomieszczenie w nowo wybudowanym gmachu uczelni przy ul. Krośnieńskiej 51; dzięki rozwojowi własnej kadry naukowo-dydaktycznej i pozyskaniu nowych pracowników możliwa była reorganizacja dotychczasowego Zakładu Filologii Polskiej i przeobrażenie go w Instytut Filologii Polskiej, którego dyrektorem został przybyły z rzeszowskiej WSP, dotychczasowy jej prorektor, doc. dr hab. Wojciech Pasterniak. Powstały wówczas trzy zakłady: Historii i Teorii Literatury – kier. doc. dr L. Ludorowski; Języka Polskiego – kier. doc. dr S. Kania; Dydaktyki Języka Polskiego – kier. doc. dr hab. W. Pasterniak. W nowo powstałym Instytucie zatrudniono przybyłego z UAM dra Adama Demartina (adiunkt), mgr Lillę Pasterniak (st. asystent), mgr Marię Rdzanek (st. asystent), mgr Krystynę Kamińską (st. asystent), mgr Małgorzatę Marcjanik (asystent-stażysta) i mgr Ewę Galant (asystent-stażysta). Na godzinach zleconych pozostali: dr J. Muszyński, mgr Cz. Łuniewicz, aktor dyplomowany L. Nowicka i dr F. Pilarczyk. Sekretarką Instytutu została Józefa Wolak, a bibliotekarką mgr Stefania Sulisławska. Awans na st. asystenta otrzymała M. Januszewicz. Z końcem poprzedniego roku odszedł na UMK mgr J. Skuczyński, nadal jednak prowadzi zajęcia w ramach godzin zleconych.

Dla absolwentów WSN-owskich zawodowych studiów dziennych i zaocznych otwarto dwuletnie studia magisterskie, tworząc pięć grup seminaryjnych. Część absolwentów podjęła naukę na UW.

Ostatni rok akad., 1975/76, nie przyniósł widocznych zmian w składzie kadry naukowo-dydaktycznej IFP. Powołano zastępcę dyrektora Instytutu w osobie doc. dra S. Kani. Kierownikiem Zakładu Historii i Teorii Literatury został doc. dr W. Magnuszewski. Gdy m.in. w związku

ze wzrostem liczby studentów i przemianami organizacyjnymi w tym Zakładzie wystąpiły wyraźnie niedobory kadrowe, powstała potrzeba zatrudnienia pracowników dojeżdżających z innych uczelni. W rezultacie tego pozyskano dla Zakładu docenta UW. dra hab. Aleksandra Berezę, który już w lipcu podjął zajęcia na studiach zaocznych i zamierzał kontynuować je na studiach dziennych – nagły zgon zniweczył i tę drobną część jego ambitnych planów.

Prócz pracowników zatrudnionych w ubiegłym roku na godzinach zleconych, na tych samych zasadach powierzono zajęcia drowi Edwardowi Lewickiemu, mgrowi Julianowi Doboszowi, mgrowi Piotrowi Majchrzakowi, mgrowi Markowi Waruszyńskiemu i mgr S. Sulisławskiej.

Pierwsze trzy lata filologii polskiej studiów dziennych obejmują w sumie 120 studentów. Dla absolwentów miejscowego WSN (i częściowo słupeckiego, w liczbie 40) zorganizowano dwuletnie studia magisterskie. Dla czynnych nauczycieli, również absolwentów WSN, otwarto podobne studia zaoczne – obejmujące 27 studentów. I, II i III rok czteroletnich studiów magisterskich liczy 172 studentów, drugi rok II stopnia magisterskich studiów zaocznych – 43. Na studiach stacjonarnych znajduje się więc obecnie 160 i na zaocznych 242 studentów, prócz kilkudziesięciu eksternistów. W sumie z początkiem roku akad. było ok. 400 studentów (bez eksternistów).

Od lutego prowadzonych jest 17 seminariów magisterskich:

- 3 – z historii literatury i kultury staropolskiej (doc. dr W. Magnuszewski)
- 3 – z historii i teorii literatury XIX i XX w. (doc. dr L. Ludorowski)
- 2 – z dialektologii i problemów współczesnego języka (doc. dr S. Kania)
- 1 – z onomastyki i dialektologii (dr A. Demartin)
- 1 – z problemów historii języka (dr J. Brzeziński)
- 3 – z dydaktyki języka polskiego (doc. dr hab. W. Pasterniak)
- 4 – z dydaktyki języka polskiego (doc. dr M. Łojek).

Z końcem bieżącego roku akad. otrzymują dyplomy pierwsi magistrowie filologii polskiej, którymi będą absolwenci studiów zaocznych II stopnia.

Zorganizowano dotychczas jedno sympozjum i trzy ogólnopolskie sesje naukowe: "O wychowawczej roli literatury" (26 V 1972), "W dziewięćdziesiątą rocznicę » Trylogii « H. Sienkiewicza" (2-3 V 1973), "W kręgu sztuki poetyckiej K. I. Gałczyńskiego" (17-18 XI 1973 r.), "Z problemów literatury Polski Ludowej" (24-26 X 1974 r.). Autorami referatów wygłoszonych na tych sesjach byli wybitni przedstawiciele humanistyki, m.in. prof. prof.: J. Z. Jakubowski, K. Wyka, J. Trzynadłowski, W. Danek, W. Czaplński, A. Kersten, oraz doc. doc.: T. Bujnicki, S. Burkot, D. Buttler i in. Z miejscowych pracowników z referatami i komunikatami naukowymi występowali: doc. doc. S. Kania, L. Ludorowski, M. Łojek, dr Sz. Molenda, mgr M. Januszewicz, mgr K. Kamińska, mgr A. Świrek.

W latach 1972-1973 zorganizowano dwa jesienne cykle publicznych wykładów naukowych, głównie z udziałem polonistów Zakładu.

Materiały z poszczególnych sesji zostały złożone do druku. Część ich, dotyczącą K. I. Gałczyńskiego, ogłosił "Przegląd Humanistyczny" (1974, nr 6), inne ukazały się w "Zeszytach Polonistycznych" Lubuskiego Towarzystwa Naukowego, które powstały wraz z powołaniem do życia Komisji Polonistycznej LTN, dziś opartej przede wszystkim na pracownikach Instytutu. Zeszyt 2 tej serii - "Z badań nad literaturą i językiem", pod red. L. Ludorowskiego i W. Magnuszewskiego, ukazał się w roku 1974 (zawiera rozprawy i artykuły nie związane z sesjami naukowymi).

W roku 1975 powstał rocznik Instytutu Filologii Polskiej - "Studia i Materiały"; jego tom I ukazał się pod red. W. Pasterniaka. Obecnie przygotowany jest tom II. Powołany został do życia rocznik o charakterze ogólnopolskim - "Dydaktyka Literatury", którego tom I oddano do druku. Problemom dydaktyki zostanie poświęcona przygotowywana obecnie najbliższa ogólnopolska sesja naukowa - "Dydaktyka literatury jako nauka praktyczna".

Nieliczna początkowo kadra naukowo-dydaktyczna, przeciążona pracą dydaktyczną, zajęta własnymi rozprawami habilitacyjnymi i doktorskimi, nie mogła pierwotnie utworzyć wyraźniej zarysowujących się zespołów badawczych. Z chwilą powołania IFP powstały dogodne warunki, zwłaszcza kadrowe, umożliwiające utworzenie zespołu d/s dydaktyki literatury

i języka. Jego trzon stanowi właśnie Zakład Dydaktyki Języka Polskiego, Pod naukowym kierownictwem doc. dra hab. W. Pasterniaka, przy współudziale doc. dra M. Łojka i kilku pracowników pozostałych Zakładów, podjęto opracowanie szeregu problemów węzłowych związanych z przygotowawaną reformą oświaty. Są to:

1. Problemy metodologiczne konstrukcji programu literatury dla klas IV-X szkoły dziesięcioletniej

2. Cele nauczania i uczenia się literatury dla uczniów przeciętnych i szczególnie zdolnych

3. Teoria systemowego nauczania i uczenia się literatury

4. Podręcznik dla nauczyciela języka polskiego (klasa V)

5. Podręcznik języka polskiego dla ucznia klasy V.

Niezależnie od powyższych prac, w obrębie poszczególnych Zakładów prowadzone są badania naukowe związane z wcześniejszymi zainteresowaniami i specyfiką zajęć dydaktycznych poszczególnych pracowników.

W zakresie literatury i kultury staropolskiej przedmiotem penetracji są: zagadki autorskie literatury barokowej w Polsce; problematyka liso-wianów; socjologia życia literackiego; wybrane problemy epiki XVII w. (W. Magnuszewski); poetyka sformułowana w twórczości W. Potockiego (E. Galant).

W zakresie literatury i kultury XIX i XX w. oraz teorii literatury opracowywana jest następująca problematyka badawcza: komedia muzyczna A. Fredry na tle epoki; z problemów sztuki epickiej w "Trylogii" H. Sienkiewicza; o sztuce pisarskiej w "Krzyżakach" i "W pustyni i w puszczy" H. Sienkiewicza (L. Ludorowski); twórczość dramatyczna T. Micińskiego (M. Januszewicz); o poetyce dziennika we współczesnej powieści niemieckiej (H. Milanowska); kształtowanie poglądów kobiet na literaturę przez czasopismo "Bluszcz" (K. Kamińska); działalność kulturalno-oświatowa Związku Polaków w Niemczech - 1922-1939 (J. Oleksiński); polska poezja lingwistyczna (A. Świrek).

W badaniach językoznawczych podjęto problematykę: polska gwara konspiracyjno-partyzancka czasu okupacji hitlerowskiej; polska gwara żołnierska w dwudziestoleciu międzywojennym; słownik gwary uczniowskiej (S. Kania); wyznaczniki językowo-stylistyczne poezji sentymentalizmu;

język F. D. Kniaźnina (J. Brzeziński); elementy gwarowe w materiałach O. Kolberga z terenów Pokucia, Huculszczyzny, Bukowiny (A. Demartin); właściwości składniowe prozy artystycznej K. Brandysa (L. Mirecki); analiza składniowo-semantyczna konstrukcji z czasownikami wyrażającymi zakaz, rozkaz, obietnicę (M. Marcjanik); nazwy miejscowe Ziemi Lubuskiej (M. Rdzanek).

W dziedzinie dydaktyki języka polskiego podjęto tematy: modele i modelowanie pracy nad dziełem literackim w klasach IV-X; systemowe nauczanie i uczenie się literatury; przygotowanie do odbioru dzieła literackiego (W. Pasterniak); metodyka nauczania języka polskiego w klasach V-VIII szkoły podstawowej - podręcznik akademicki (W. Pasterniak, J. Kulpa); metoda problemowa w dydaktyce literatury, rodowód i wartości metody problemowej na tle rozwoju dydaktyki literatury polskiej; studia nad współczesną literaturą młodzieżową w Polsce (M. Łojek); sytuacje motywacyjne w procesie omawiania dzieła literackiego w szkole (L. Pasterniak).

W przypadku pracowników z większym stażem naukowym powyższa tematyka znajduje udokumentowanie w postaci złożonych do druku prac habilitacyjnych, doktorskich oraz pomniejszych rozpraw i artykułów publikowanych na łamach centralnych i regionalnych czasopism naukowych. Tematyka związana z nazwiskami młodszych pracowników wiąże się najczęściej z kontynuacją ich doktorskich dysertacji⁶.

Poważnie zaawansowane są trzy rozprawy doktorskie. W bieżącym roku akad. lub z końcem kalendarzowego zostaną zamknięte cztery przewody habilitacyjne.

Instytut nawiązał owocną współpracę z Instytutem Programów Szkolnych Ministerstwa Oświaty i Wychowania, utrzymuje żywe kontakty z Instytutami Filologii Polskiej UW, UAM w Poznaniu, UŚl., WSP w Krakowie, Bydgoszczy i w Opolu. Kontakty te wyrażają się w różnych formach, m.in. w udzielaniu pomocy młodemu Instytutowi w kształceniu kadry naukowej, w planowanym przygotowaniu wspólnych wydawnictw, w wygłaszaniu wykładów naukowych itp.

Spośród pracowników naukowych IFP rekrutują się zarządy i większość członków Oddziałów Zielonogórskich dwu towarzystw: Tow. Lite-

rackiego im. Adama Mickiewicza i Tow. Miłośników Języka Polskiego, których żywa działalność, poprzez organizowanie prelekcji i wykładów naukowych, m.in. umożliwia kontakty z wybitnymi przedstawicielami humanistyki i ich osiągnięciami (dotyczy to również środowiska).

Pracownicy Instytutu opiekują się już od roku 1971 Kołem Naukowym Polonistów. W pierwszych latach jego istnienia najżywiej działały Sekcje: Teatrolologiczna i Językoznawcza. W roku 1974 pierwszy poważny sukces osiągnęła Sekcja Literacka, zdobywając na Ogólnopolskim Zjeździe Kół Naukowych Polonistów w Opolu I nagrodę za pracę o poezji Wisławy Szymborskiej. W ubiegłym roku Koło Językoznawcze urządziło udany obóz naukowy, kierowany przez dra A. Demartina; zebrano ciekawy materiał językowy, który zostanie wyzyskany w pracach magisterskich i innych. Oprócz pracy dydaktyczno-naukowej Instytut podjął też działalność na rzecz środowiska, stąd m.in. ścisłe kontakty z Instytutem Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych oraz Kuratorium Okręgu Szkolnego, wyrażające się w stałych konsultacjach dydaktycznych dla nauczycieli (zwłaszcza doc. dr hab. W. Pasterniak), wygłaszaniu okolicznościowych popularnonaukowych referatów dla uczniów szkół średnich, w prowadzeniu zajęć na kursach przygotowujących nauczycieli do studiów filologii polskiej i na kursach metodycznych. Planuje się przygotowanie i wydanie w najbliższym czasie dwu książek metodycznych dla nauczycieli-polonistów, a także uruchomienie studiów podyplomowych dla nauczycieli. W porozumieniu z powyższymi instytucjami i odpowiednimi uczelniami wyższymi otwarto seminarium doktoranckie dla nauczycieli, które prowadzi doc. dr hab. W. Pasterniak.

Biblioteka Główna WSP w Zielonej Górze, o profilu zdecydowanie humanistycznym, liczy obecnie ponad 70 tys. wol.

Pracownicy naukowo-dydaktyczni IFP WSP w Zielonej Górze (stan z końca grudnia 1975 r.).

Dyrektor: doc. dr hab. Wojciech Pasterniak

Wicedyrektor: doc. dr Stanisław Kania

Zakład Historii i Teorii Literatury:

doc. dr W. Magnuszewski - kierownik Zakładu; doc. dr L. Ludorowski -

docent; mgr J. Oleksiński - wykładowca; mgr M. Januszewicz, mgr K. Kamińska, mgr A. Świrek, mgr E. Galant - asystenci; mgr H. Milanowska - st. asystent.

Zatrudnieni na godzinach zleconych:

dr E. Lewicki - adiunkt; dr J. Muszyński, dr F. Pilarczyk, mgr J. Dobosz - st. wykładowcy; mgr Cz. Łuniewicz, mgr P. Majchrzak, akt. dypl. L. Nowicka, mgr S. Sulisławska, mgr M. Waruszyński - wykładowcy.

Zakład Języka Polskiego:

doc. dr S. Kania - kierownik Zakładu; dr Jerzy Brzeziński, dr A. Demartin - adiunkci; mgr L. Mirecki - st. wykładowca; mgr M. Rdzanek - st. asystent; mgr M. Marcjanik - asystent.

Zakład Dydaktyki Języka Polskiego:

doc. dr hab. W. Pasterniak - kierownik Zakładu; doc. dr M. Łojek - docent; mgr L. Pasterniak - st. asystent.

¹ Skład osobowy w roku akad. 1971/72. Wyższa Szkoła Nauczycielska w Zielonej Górze, 1972, s. 7-9. Zawarte w artykule dane osobowe i liczbowe oraz inne oparte są na dokumentacji przechowywanej w Dziekanacie Wydziału Humanistycznego i IFP.

² Zob. Skład osobowy w roku akad. 1973/74. WSP w Zielonej Górze, 1973, s. 5-9.

³ Zob. Informator dla studentów zaocznych (po SN), Zielona Góra 1972.

⁴ Zob. Skład osobowy w roku akad. 1972/73. WSN w Zielonej Górze, s. 53-54.

⁵ Zob. Skład osobowy w roku akad. 1974/75. WSP w Zielonej Górze, 1974, s. 40-41. Tu podano też listę pierwszych absolwentów filologii polskiej (WSN); studia dzienne ukończyło 40 osób, zaoczne zaś - 63.

⁶ Powołane wyżej Składy osobowe (1972/73 i następne) zamieszczają spisy publikacji naukowych m.in. pracowników naukowo-dydaktycznych IFP.

Doc. dr Władysław Magnuszewski